

Summary

Shemyakin O. M., Nemertzalova S. V. Program aspects of the modern legal prohibition of the maritime industry development. — Article.

The aspects of the national legislative program regulation of the maritime industry development in Ukraine are looked at the article. Analysis of the target programs, development programs and strategies in this area is made. The problem aspects of such programming in shown, such on the regional and local levels.

Keywords: maritime industry, legal programming, program regulation, programs of development, target programs.

УДК 341.225.5:504.42

Т. Р. Короткий

ПРИРОДА НОРМ РЕКОМЕНДАЦІЙ МІЖНАРОДНИХ МІЖУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (НА ПРИКЛАДІ РЕКОМЕНДАЦІЙ ІМО У СФЕРІ ОХОРОНИ МОРСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА)

Правові форми співробітництва держав з охорони морського середовища засновані на сполученні обов'язкових розпоряджень з рекомендаційними нормами, що обумовлює необхідність при розгляді міжнародно-правової охорони морського середовища враховувати положення як універсальних і регіональних угод, так і джерел міжнародного «м'якого права» як єдиної системи.

Тому в даній статті використаний комплексний підхід до дослідження факторів, що справляють вплив на розвиток і співвідношення «твердого» і «м'якого» права як правових форм співробітництва держав у сфері охорони морського середовища, і на основі системного аналізу зроблені загальні висновки щодо місця норм рекомендацій Міжнародної морської організації (ІМО) і їх значення в системі джерел міжнародного морського права. Значимість такого аналізу підвищується у зв'язку з необхідністю вивчення ступеня сприйняття законодавством України міжнародних норм з охорони морського середовища, насамперед рекомендацій ІМО, удосконалення вітчизняної системи охорони морського середовища на основі міжнародних стандартів, підвищення ефективності захисту середовища Чорного моря.

Метою даної статті є дослідження місця і ролі рекомендацій ІМО в механізмі міжнародної охорони морського середовища.

1. Останнім часом питанню ролі та значення «м'якого права» взагалі й резолюцій міжнародних організацій зокрема як джерел міжнародного права приділяється значна увага. Слід зазначити праці Ю. С. Безбородова, М. Ю. Веліжаніної, С. В. Комендантова, М. М. Копилова, І. І. Лукашука, В. В. Мицика, Т. М. Нешатаєвої, М. С. Попова, В. Л. Толстих, Г. І. Тункіна, Г. Дж. Харрриса, М. Chinkin, J. Gold.

Однак безпосередньо ролі «м'якого права», і насамперед резолюцій ІМО, у регулюванні відносин з використання, дослідження й охорони Світового океа-

ну присвячено не так багато праць. У першу чергу, вони стосуються міжнародно-правового регулювання міжнародного судноплавства — В. М. Анашкін, Г. Г. Іванов, Ю. В. Мишальченко, А. М. Шемякін. Окремі аспекти ролі рекомендацій міжнародних організацій у регулюванні охорони морського середовища від забруднення із суден досліджувалися нами.

Проте проблематика дослідження значення норм рекомендацій міжнародних організацій у сфері охорони морського середовища залишається дуже актуальною у зв'язку з постійним розвитком міжнародно-правового інструментарію охорони морського середовища.

2. У доктрині міжнародного права висловлюються різні думки щодо властивостей норм рекомендацій, поширених у міжнародно-правовій практиці. Уточнимо, саме норм рекомендацій, а не рекомендаційних норм. Необхідно зробити застереження, що норми рекомендацій можуть містити як рекомендаційні, так і юридично обов'язкові норми.

1) Норми рекомендацій міжнародних організацій не мають нормативних якостей, не мають юридичної чинності, не є обов'язковими і, відповідно, їх не можна віднести до норм міжнародного права. Так, С. В. Черниченко вважає, що норми рекомендаційного характеру, які містяться в резолюціях, не є правом, а «м'яке право», що розуміється як високоавторитетні норми, які містяться в резолюціях, — це метафора [21, 325]. З таким підходом ми не можемо не погодитися, оскільки рекомендаційні за своїм характером норми не містять юридично обов'язкових розпоряджень. Але це тільки частина норм рекомендацій міжнародних організацій.

На думку І. І. Лукашук, «хоча більшість з них (рекомендацій міжнародних організацій. — *Т. К.*) містять міжнародні норми різного характеру, вони в той самий час не є нормами міжнародного права, оскільки не породжують юридичних зобов'язань». Це аж ніяк не означає, підкреслює І. І. Лукашук, що вони не повинні дотримуватися. Рекомендації покладають на держави певні зобов'язання, однак останні мають не юридичний, а морально-політичний характер [8, 133].

Таким чином, головний критерій, чому ті чи інші норми, у даному разі норми рекомендацій міжнародних організацій, не є нормами міжнародного права, полягає в тому, що вони не породжують юридичних зобов'язань.

2) Тільки норми рекомендацій, що мають юридично обов'язкову силу, можуть розглядатися як норми міжнародного права, а всі інші норми рекомендацій міжнародних організацій нормами права не є і не можуть розглядатися як рекомендаційні норми.

3) Рекомендації міжнародних організацій «можуть бути виділені як окремий різновид міжнародно-правових норм» [5, 138; 23, 25, 216; 14, 24–42].

Таким чином, з відомою часткою категоричності можна затверджувати, що значне число вчених не наділяють рекомендаційні норми міжнародних організацій міжнародно-правовим характером. На думку Г. І. Тункіна, «держави юридично не зобов'язані виконувати рекомендації... Норми рекомендації, що наказують певний спосіб дій держав, є для них юридично не обов'язковими.

Кожна держава сама вирішує, чи діяти їй відповідно до рекомендації чи ні» [20, 203].

3. Як показано вище, постанови міжнародних організацій звичайно підрозділяються на два види залежно від їхньої обов'язкової сили: рішення, що мають обов'язкову силу, і рекомендації [11, 175]. З цього можна зробити висновок, що рішення міжнародних організацій усе-таки можуть мати юридичний характер і обов'язкову силу.

Саме тому, як зазначає професор В. В. Мицик, якщо стосовно джерел норм «м'якого права» досягнута відносна згода, то в частині визнання за ними обов'язкової юридичної чинності існують протилежні погляди [15, 178]. Дане висловлення породжує ще три питання: чи не суперечить концепції «м'якого права» віднесення до нього норм рекомендацій міжнародних організацій, що мають юридичну чинність? Чи можна віднести норми «м'якого права» до числа міжнародно-правових норм? За наявності в нормах рекомендацій міжнародних організацій юридичної чинності, вони належать до «м'якого права» чи до норм міжнародного права?

Відповідь на перше запитання, на наш погляд, негативна. Сутність концепції «м'якого права», на нашу думку, полягає не у віднесенні до нього всіх рекомендацій міжнародних організацій, а в тому, що, незважаючи на розмитість, до нього належать: рекомендаційні норми, що мають юридичну чинність (рекомендаційні норми міжнародних договорів)¹; рекомендаційні норми, що не мають юридичної чинності; обов'язкові норми, що не мають юридичної чинності (останнє дискусійно). В. Л. Толстих прямо указує виключно на рекомендаційний характер норм «м'якого права»: «Сукупність актів рекомендаційного характеру часто позначається терміном «м'яке право» (*soft law*), що підкреслює одночасно їхній необов'язковий характер і велике політичне значення» [19, 190]. Тобто за наявності обов'язкового характеру норми рекомендацій міжнародних організацій, що мають юридичну чинність, на наш погляд, не належать до «м'якого права».

Друге. На наш погляд, усі норми «м'якого права» не можна, як було показано вище, віднести до міжнародно-правових норм внаслідок відсутності в них головної характеристики правових норм — юридичної обов'язковості. Але, з іншого боку, хіба норми міжнародних договорів рекомендаційного характеру не є нормами міжнародного права? На наш погляд, безсумнівно, є. До них належать деякі норми рамкових конвенцій, у тому числі Рамкової конвенції про захист національних меншин 1994 р. [16, 175], Рамкової конвенції ВООЗ проти тютюну 2003 р. [7, 132–140].

Відповідь на третє запитання, отже, позитивна. Наприклад, до норм міжнародного права професор В. В. Мицик цілком обґрунтовано відносить норми рішення міжнародних організацій, що, відповідно до їхніх статутів, мають юридично обов'язкову силу [16, 177]. Як зазначає П. Райдонова, організаційні норми міжнародних організацій називають «похідними, вторинними правовими нормами», що є частиною міжнародного права [17, 173; цит. по 10, 167].

На думку польських вчених Войцеха Гуральчика і Стефана Савіцкі, для

того щоб рішення міжнародних організацій були визнані джерелом міжнародного права, вони повинні відповідати двом умовам: 1) бути юридично обов'язковими; 2) створювати нові норми права (мати правотворчий характер) [24, 105; цит. по 12, 97]. Правотворчий характер, на думку О. Мережка, вони будуть мати, якщо встановлюють норми на майбутнє, які стосуються ситуацій, що можуть викликати невизначену кількість разів [12, 97].

Як зазначає І. І. Лукашук, рекомендації «можуть породжувати норми міжнародного права лише внаслідок мовчазного чи ясно вираженого визнання державами за ними відповідних якостей» [8, 139]. А. М. Шемякін вважає, що резолюції міжнародних організацій мають рекомендаційний характер, однак «варто також визнати, що правила, викладені в резолюціях, усе-таки мають певну юридичну чинність, не говорячи про політичну і моральну, у межах самої організації, що прийняла резолюцію. По суті, вони входять у так називане «внутрішнє право» організації і створюють, як і її статутні документи, правила і процедури її органів» [22, 70].

Юридична сила рішень міжнародних організацій, які стосуються зовнішньої діяльності держав, цілком обґрунтовано стверджує О. О. Мережко, у кінцевому підсумку спирається на згоду держав. Держави, що делегують організації чітко визначені повноваження в цій сфері, заздалегідь виражають свою згоду на прийняття цієї організації в майбутньому відповідних норм цієї організації [12, 99].

Таким чином, не заперечується при відомому допущенні, по-перше, можливість обов'язкового характеру рекомендацій міжнародних організацій і, по-друге, наявність у них юридичної чинності при визнанні державами за ними відповідних якостей і наявності згоди держав. Таким чином, виникає питання про порядок такого визнання і надання такої згоди.

Розглянемо окрему групу норм, які містяться в резолюціях, прийнятих за дорученням чи прямою указівкою, що міститься в міжнародних конвенціях. Як зазначає А. М. Шемякін, ці резолюції мають особливий характер, оскільки твердження про те, що резолюції, прийняті міжнародними організаціями, мають рекомендаційний характер, правильно лише в тому, що за допомогою резолюцій не встановлюється норма, що є обов'язковою [22, 71].

На нашу думку, не досить указівки на їхній «особливий характер». Теза про «необов'язковий характер» норм, установлених резолюціями міжнародних організацій, на наш погляд, не відповідає практиці. Про це свідчать численні резолюції, прийняті ІМО відповідно до вимог міжнародних конвенцій. Бо, як зазначає І. І. Лукашук, завдяки відсильним нормам² зміст неправової норми знаходить юридичну чинність у рамках даного договору. Вони дають можливість у спрощеному порядку вводити в конкретний правовий комплекс неправові норми [9, 189]. Прикладом такого комплексу, наприклад, є МАРПОЛ-73/78 із системою резолюцій ІМО, прийнятих відповідно до вимог Конвенції. І норми цих резолюцій, таким чином, знаходять юридичну чинність у рамках даного договору, тобто стають правовими нормами — нормами міжнародного права.

Цікаву і цілком обґрунтовану схему взаємодії між договором та резолюціями міжнародних організацій наводить О. О. Мережко, виділяючи три рівні такої взаємодії: «По-перше, резолюції можуть розкривати зміст та конкретизувати положення раніше прийнятого міжнародного договору. По-друге, резолюції можуть прийматися на основі міжнародного договору і становити, так би мовити, частину договору. По-третє, резолюція-рекомендація може служити вихідним матеріалом для розробки в подальшому договору» [12, 99–100]. Нас цікавить другий рівень, на якому, на нашу думку, відбувається набуття нормою резолюції юридично обов'язкової сили.

Слід зазначити, що міжнародні конвенції наділяють правом і одночасно фактично зобов'язують міжнародні організації встановлювати міжнародні стандарти, практику, приймати рекомендації тощо, обов'язкові на підставі відповідних конвенцій, як мінімум, для держав — учасниць цих конвенцій, безвідносно до членства зазначених держав у відповідній міжнародній організації.

Наприклад, на імперативний характер необхідності застосування Кодексу будівництва й устаткування суден, що перевозять небезпечні хімічні вантажі наливом, указує пп. б) п. 12 правила 1 Правил запобігання забрудненню шкідливими рідкими речовинами, що перевозяться наливом Додатка II до Протоколу 1978 р. до МАРПОЛ-73: «Відповідно до Кодексу по хімовозах, судну дозволене перевозити тільки ті продукти, які цим Кодексом віднесені до речовин, що становлять тільки небезпеку забруднення»³.

Особливим прикладом є внесення резолюціями ІМО змін у міжнародні договори, зокрема до МАРПОЛ-73/78. Повноваження ІМО на це визначено ст. 16 МАРПОЛ-73/78. Як зазначає Г. Г. Іванов, згідно із ст. 16, поправки в Конвенцію можуть бути внесені після розгляду чи Організацією шляхом скликання Конференції. Стаття містить процедуру «мовчаного прийняття» виправлень до Додатка і доповнення до Додатка. Процедура, викладена в цій статті, застосовується і до виправлень до статей, Додатка і Доповнення до Додатка до Протоколу 1978 р. [6, 173] Резолюціями МЕРС (Комітету захисту морського середовища) були прийняті Поправки до Додатка до Протоколу 1978 р. до Міжнародної конвенції із запобігання забрудненню із суден 1973 р. (Виправлення 1984 р., 1985 р., 1987 р., 1989 р., 1990 р., 1992 р.)⁴.

Можна констатувати, що рекомендаційний характер резолюцій у рамках міжнародної організації для держав-членів і механізм їх здійснення внаслідок членства в міжнародній організації носить самостійний характер і відрізняється від зобов'язань, що виникають як у держав-членів організації, так і держав, що не є членами організації, із здійснення норм, що містяться в резолюції, прийнятої міжнародною організацією для виконання положень конвенції. Держави-члени міжнародної організації й учасники відповідної конвенції несуть подвійний обов'язок з реалізації розглянутих норм. Держави-члени міжнародної організації, що не є учасниками відповідної конвенції, зобов'язані застосовувати положення резолюцій як члени міжнародної організації. І в цьому разі може виявлятися їхній рекомендаційний характер.

Що стосується держав, які не є ні членами відповідної організації, ані учасниками міжнародної конвенції, то, по-перше, норми резолюцій міжнародних міжурядових організацій можуть бути юридично обов'язковими навіть для тих держав, що не є її членами, якщо вони визнають їх як такі. Таке волевиявлення може виражатися: в односторонніх заявах держави, у включенні відповідної норми в текст міжнародного договору чи внутрішнього закону [4, 47].

По-друге, ступінь обов'язковості для таких держав цих норм залежить від того, наскільки ці норми можна віднести до міжнародно-правових звичаїв. Зовсім не всі положення резолюцій, навіть прийнятих відповідно до вимог конвенцій, можна вважати такими. Однак, як зазначалося вище, щодо контролю держави порту норми міжнародних конвенцій, спрямовані на забезпечення безпеки мореплавання і захисту морського середовища, можуть застосовуватися і до суден держав, що не є учасниками конвенції (і членами ІМО).

Однак деякі з них є деталізацією чи технічним уточненням змісту міжнародно-правових звичаїв у формі міжнародних морських стандартів. Саме в такому виді вони обов'язкові для всіх держав, що не беруть участі у відповідній конвенції, — як для членів міжнародної організації, так і для не членів міжнародної організації.

Що стосується першої групи держав — учасниць міжнародного договору, то ці норми фактично обов'язкові для них унаслідок постанов міжнародного договору, первинність якого при рівнобіжному існуванні договірних і звичаєвих норм презюмується. Фактично на це вказує А. М. Шемякін: «Усі ці «правила», «норми», «стандарти», «положення» і «рекомендації», ухвалені за дорученням чи прямою вказівкою, що міститься в міжнародних конвенціях... можуть бути як рекомендаційними, так і обов'язковими для учасників цих конвенцій, у залежності від указівки, що в них міститься» [22, 72]. Тобто вони всі мають юридичну силу через згоду держав на це, закріплену в міжнародному договорі.

На нашу думку, фактично ми стикаємося щодо розглянутих норм із «підзаконними» нормами (при всій недоречності цього терміна стосовно міжнародного права), нормами, що уточнюють, конкретизують, забезпечують застосування норм міжнародних договорів і приймаються відповідно до них.

Чи є ці норми міжнародно-правовими? На нашу думку, безсумнівно, оскільки певні суб'єкти міжнародного права (міжнародні міжурядові організації) наділяються повноваженнями прийняти такі норми в рамках своєї компетенції на підставі як спеціальної договірної норми, так і статутних положень, а держави визнають за ними відповідні якості на підставі зобов'язань за міжнародним договором.

Важливим є і те, що ці норми приймаються відповідно до процедури міжнародної організації, яка фактично є спеціалізованим міжнародним органом, у якому подані інтереси міжнародного співтовариства із забезпечення управління певною сферою міжнародного співробітництва. Остання теза виникає з прямого (виділене нами. — Т. К.) доручення, що міститься в конкретному міжнародному договорі певної міжнародної міжурядової організації.

Чи є такі норми ідентичними нормам міжнародних договорів і міжнародних порядків? Безсумнівно, ні. Виникає певна ієрархія норм міжнародного права, що носять вторинний характер стосовно норм первинних — норм міжнародних договорів і міжнародних звичаїв. Причому це стосується тільки окремої групи норм, що містяться в деяких резолюціях міжнародних міжурядових організацій, що мають відповідні ознаки: прийняті відповідно до доручення, що міститься в міжнародному договорі; доручення адресоване певній компетентній міжнародній міжурядовій організації; обов'язковість для держав виконання такого роду норм прямо виникає з норм міжнародного договору. Відповідно, напрошується висновок, що до всіх норм резолюцій такий підхід не застосований.

Цікава позиція І. І. Лукашука щодо резолюцій, прийнятих органами, що засновані на договірній основі для здійснення міжнародного договору (змішані комісії, комісії, ради) і містять «адміністративні» норми. Учений поділяє такі резолюції на два види: що містять більш або менш загальну норму і говорять про своєрідний піднормативний акт, похідний від договірних постанов, реалізації яких він покликаний сприяти. Норми, що містяться в такому акті, носять допоміжний, адміністративний характер. Якщо ж резолюція передбачає конкретні заходи для здійснення договору, то вона становить акт реалізації права. Далі І. І. Лукашук зазначає, що вони хоч і регулюють відносини між державами і ними ж забезпечуються, «у цьому розумінні вони близькі до міжнародно-правових норм, але такими не є внаслідок особливого порядку створення і механізму дії. Міжнародному праву поки що (виділене нами. — Т. К.) не відома категорія допоміжних, адміністративних норм» [9, 192]. Чи доречно проводити аналогію з резолюціями міжнародних організацій? Аналогію — можливо, але сам факт розгляду таких резолюцій як самостійної групи норм і вказівка на їхній зміст і на те, що «договори обходять мовчанням питання про обов'язкову силу рекомендацій» [9, 191], дозволяє не відносити їх до тих видів рекомендацій, що розглядаються в даному дослідженні.

На закінчення необхідно відзначити, що об'єктивною причиною диференціації міжнародно-правових норм і зміни статусу норм рекомендацій міжнародних організацій є формування системи глобального управління, у якій змінюється роль як міжнародних організацій, так і міжнародного права — через ускладнення керованої системи ускладнюється і керуюча система, і її нормативний регулятор.

Примітки

1. На нашу думку, можливі й виникають ситуації, коли рекомендація міжнародної організації має юридичну силу, але містить рекомендаційні норми рекомендацій.
2. Відсильні норми зобов'язують керуватися правилами, що містяться в інших нормах, актах [9, 189].
3. Поправки 1985 року до Додатка II до Протоколу 1978 року до Міжнародної конвенції із запобігання забрудненню із суден 1973 року (що належать до Додатка II до Міжнародної конвенції із запобігання забрудненню із суден 1973 р., зміненої Протоколом до неї 1978 р.) (прийняті Резолюцією КЗМС 16 (22) 5 грудня 1985 р.).
4. Резолюції МЕРС 14 (20) 7 вересня 1984 р.; 16 (22) 5 грудня 1985 р.; 29 (25) 1 грудня 1987 р.;

36 (28) 17 жовтня 1989 р.; 39 (29) 16 березня 1990 р.; 51 (32) 6 березня 1992 р.; 52 (32) 6 березня 1992 р.

Література

1. Міжнародна конвенція з охорони людського життя на морі 1974 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.rada.gov.ua.
2. Міжнародна конвенція по запобіганню забрудненню з суден 1973 р., з поправками 1984, 1985, 1987, 1990 і 1992 р. з Протоколом 1978 року до неї [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.rada.gov.ua.
3. Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.rada.gov.ua.
4. Велижанина М. Ю. «Мягкое право»: его сущность и роль в регулировании международных отношений : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / М. Ю. Велижанина ; Дипломат. акад. МИД РФ. — М., 2007.
5. Вельяминов Г. М. О понятии норм международного права // СЕМП. 1971 г. — М., 1973. — С. 130–142.
6. Иванов Г. Г. Резолюции, принимаемые органами ИМО // Международная морская организация / Г. Г. Иванов. — О. : Латстар, 1999.
7. Короткий Т. Р. Порівняльний аналіз імплементації Рамочної конвенції проти тютюну // Медичне право України: законодавче забезпечення царини охорони здоров'я (генезис, міжнародні стандарти, тенденції розвитку й удосконалення) : V Всеукр. наук.-практ. конф. з мед. права (IV Міжнар. наук.-практ. конф. з мед. права) (Одеса, 19–21 трав. 2011 р.) : [матеріали] / упоряд.: І. Я. Сенюта, Х. Я. Терешко. — Л. : ЛОБФ «Медицина і право», 2011. — С. 132–140.
8. Лукашук И. И. Механизм международно-правового регулирования / И. И. Лукашук. — К., 1980.
9. Лукашук И. И. Нормы международного права в международной нормативной системе / И. И. Лукашук. — М. : Спарк, 1997.
10. Лукашук И. И. Нормы международного «мягкого права» // Международное право. Общая часть : учебник. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : БЕК, 2001.
11. Международное право. — М. : Юрид. лит., 1982.
12. Мережко О. О. Проблеми теорії міжнародного публічного та приватного права / О. Мережко. — К. : Юстиніан, 2010.
13. Мингазов Л. Х. К вопросу о понятии отрасли современного международного права (на примере международного трудового права) // СЕМП. 1976 г. — М., 1978. — С. 69–79.
14. Миронов Н. В. Юридическая природа международных межведомственных соглашений // Межведомственные связи в условиях социалистической экономической интеграции. — М., 1973. — С. 24–42.
15. Мицик В. В. Концепція «м'якого права» (soft law) // Міжнародне право. Основи теорії : підручник / В. Г. Буткевич, В. В. Мицик, О. В. Задорожній ; ред. В. Г. Буткевич. — К. : Либідь, 2002. — С. 178–182.
16. Мицик В. В. Види міжнародно-правових норм та їх класифікація // Міжнародне право. Основи теорії : підручник / В. Г. Буткевич, В. В. Мицик, О. В. Задорожній ; ред. В. Г. Буткевич. — К. : Либідь, 2002. — С. 165–178.
17. Райдонов П. Правотворческите функции на международните организации / П. Райдонов. — София, 1975.
18. Сборник резолюций Международной морской организации по администрированию безопасности судоходства : справ. пособие / Л. А. Позолотин, В. Г. Торский, Т. Р. Короткий. — О. : Фенікс, 2011. — 570 с. — Из содерж.: Нормы «мягкого права» в механизме обеспечения безопасности судоходства и охране морской среды / Т. Р. Короткий. — С. 6–22.
19. Толстых В. Л. Акты международных организаций // Курс международного права : учебник / В. Л. Толстых. — М. : Волтерс Клувер, 2009.
20. Тункин Г. И. Теория международного права / Г. И. Тункин. — М., 1970.
21. Черниченко С. В. Теория международного права / С. В. Черниченко. — М., 1999.
22. Шемякін О. М. Резолюції міжнародних організацій як джерело сучасного міжнародного морського права // Часопис Київського університету права. — 2003. — № 2. — С. 69–74.
23. Шуршалов В. М. Международные правоотношения / В. М. Шуршалов. — М., 1971.
24. Goralczyk W. Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie / W. Goralczyk, S. Sawicki. — Warszawa, 2004.

Анотація

Короткий Т. Р. Природа норм рекомендацій міжнародних міжурядових організацій (на прикладі рекомендацій ІМО у сфері охорони морського середовища). — Стаття.

Розглянуто теоретичні проблеми природи норм рекомендацій міжнародних міжурядових організацій в контексті концепцій «м'якого права» і «твердого права». Вивчена юридична сила норм обов'язкових рекомендацій ІМО в галузі захисту морського середовища від забруднення із суден, особливості їх взаємодії з нормами міжнародних конвенцій у галузі охорони морського середовища.

Ключові слова: «м'яке право», рекомендаційні норми, норми рекомендацій міжнародних міжурядових організацій, захист морського середовища, рекомендації ІМО.

Аннотация

Короткий Т. Р. Природа норм рекомендаций международных межправительственных организаций (на примере рекомендаций ИМО в сфере охраны морской среды). — Статья.

Рассмотрены теоретические проблемы природы норм рекомендаций международных межправительственных организаций в контексте концепций «мягкого права» и «твердого права». Изучена юридическая сила норм обязательных рекомендаций ИМО в области защиты морской среды от загрязнения с судов, особенности их взаимодействия с нормами международных конвенций в области охраны морской среды.

Ключевые слова: «мягкое право», рекомендательные нормы, нормы рекомендаций международных межправительственных организаций, защита морской среды, рекомендации ИМО.

Summary

Korotkyi T. R. Nature of the norms of the recommendations of international intergovernmental organizations (for example, the recommendations in the sphere of the IMO of marine environmental protection). — Article.

Discusses theoretical problem of the nature of the norms of the recommendations of international intergovernmental organizations in the context of the concepts of «soft law» and «hard law». Studied legal force the norms of obligatory IMO recommendations for the protection of the marine environment from pollution from ships, especially their interaction with the norms of international conventions on the protection of the marine environment.

Keywords: «soft law», reference norm, norms of recommendations of international intergovernmental organizations, the protection of the marine environment, the recommendations of IMO.

УДК 341.48:343.615:316.647.82

Н. В. Дрьоміна-Волок

МІЖНАРОДНА КРИМІНАЛЬНА ЮРИСДИКЦІЯ СТОСОВНО РАСОВОГО ДИСКРИМІНАЦІЙНОГО НАСИЛЛЯ ЯК ЗЛОЧИНУ *JUS COGENS*

Ліквідація всіх форм дискримінації як невід'ємний компонент міжнародного захисту прав людини стала одним з найбільш нагальних завдань у сучасному світі. На початку ХХІ століття в міжнародному співтоваристві склалася вельми своєрідна ситуація. З одного боку, воно, безсумнівно, характеризується більш високим ступенем інтеграції, а з іншого — як і раніше залишається конфліктним. Дійсно, замість старого світового порядку з'явилися нові дестабілізуючі фактори на місцевому рівні, де спостерігається симбіоз політичних та економічних чинників з історичними, релігійними, етнічними або націона-